	Силабус освітнього компонента (ООК28) **«ІСТОРІЯ ПЕРВІСНОГО СУСПІЛЬСТВА»** **Галузь знань: В культура, мистецтво та гуманітарні науки** **Спеціальність: В9 Історія та археологія** **Освітня програма:** Історія **Рівень вищої освіти:** перший (бакалаврський) **Рік навчання: 2026-2027** **Семестр:** 1.
Структурний підрозділ	Кафедра археології, спеціальних історичних і правознавчих дисциплін, історичний факультет
Викладач: 	**ПІБ:** Баженов Олександр Львович **Посада:** доцент кафедри археології, спеціальних історичних і правознавчих дисциплін **Науковий ступінь:** кандидат історичних наук **Вчене звання:** доцент **E-mail:** bazhenov.oleksandr@kpnu.edu.ua **Робоче місце:** навчальний корпус № 2 (вул. Татарська, 14), кафедра археології, спеціальних історичних і правознавчих дисциплін. **Профайл викладача:** https://kaf-asipd.kpnu.edu.ua/?page_id=301 https://scholar.google.com/citations?user=aPDqLLEAAAAJ&hl=uk&authuser=1 ORCID: https://orcid.org/0000-0002-8643-914X
Лінк на освітній контент дисципліни	https://moodle.kpnu.edu.ua/course/view.php?id=995
Статус дисципліни	Обов'язковий освітній компонент професійної підготовки
Обсяг дисципліни, кредити ЄКТС / години	4 кредити ЄКТС / 120 год.
Мова викладання	Українська
Форми навчання	Очна
Політика дисципліни	**Академічна доброчесність.** Очікується, що роботи здобувачів будуть їх оригінальними міркуваннями. Відсутність покликань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших здобувачів становлять, але не обмежують приклади можливої академічної недоброчесності. Списування під час практичних занять, підготовки до них, самостійної та контрольної роботи, екзамену заборонені (зокрема, з використанням мобільних пристроїв). Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмових роботах здобувачів та фактів списування є підставою для їх незарахування викладачем (незалежно від масштабів плагіату чи обману). Використання здобувачами вищої освіти в освітньому процесі інструментів ШІ чітко визначено «Положенням про використання штучного інтелекту в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка», введено в дію наказом в.о. ректора від 02 вересня 2026 р., № 144-ОД **Відвідування занять.** Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт, передбачених курсом («Положення про організацію освітнього процесу в КПНУ імені Івана Огієнка» URL: https://drive.google.com/file/d/1ZbMN35h-7ZSJBBOVvL2bTCaLtRbcQA86/view). Якщо здобувач не відпрацював пропущені навчальні заняття, не

	виправив оцінки 0, 1, 2, 3, отримані на навчальних заняттях, виконав завдання самостійної роботи та модульної контрольної роботи менше ніж на 60% від максимальної кількості балів, виділених на цей вид роботи, він вважається таким, що має академічну заборгованість за результатами поточного контролю. Пропущені заняття здобувач має відпрацювати. За відпрацьовані лекційні заняття оцінки не ставляться, за практичні заняття нараховуються бали середнього (4, 5, 6), достатнього (7, 8, 9) та високого рівня (10, 11, 12). Очікується, що здобувачі поступово відпрацьовуватимуть пропущені заняття й завершать цей процес вчасно (до останнього аудиторного заняття з дисципліни). Відпрацювання лекційного заняття передбачає знання здобувачем теоретичних питань плану. Відпрацювання пропущеного практичного заняття передбачає опанування теоретичних питань плану заняття. Очікується, що здобувачі не будуть запізнюватися на заняття, а мобільні телефони під час занять використовуватимуть лише з освітньою метою. Під час організації занять з використанням технологій дистанційного навчання очікується, що здобувач працюватиме на заняттях (з використанням платформ для відеоконференцій) з увімкненою вебкамерою. **Неформальна/інформальна освіта.** У випадку, якщо здобувач освіти отримав знання у неформальній та/або інформальній освіті, зарахування результатів навчання здійснюється згідно «Порядку визнання в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти (нова редакція)», зокрема, якщо їх тематика відповідає змісту навчальної дисципліни (окремій темі). URL: https://drive.google.com/file/d/19GCSM3y-K496gs8RQJp0mO9FjUJumB4T/view
Що будемо вивчати?	Історію становлення і розвитку людини і людського суспільства, яка хронологічно охоплює період від 3 млн. років до виникнення перших політичних утворень (держав).
Чому це треба вивчати?	Будучи самим тривалим в хронологічному плані періодом людської історії, первісна дає змогу створити цілісну картину становлення і ранньої історії людського суспільства. В цей період відбулося становлення людини сучасного фізичного типу (Homo sapiens), соціальних і шлюбно-сімейних структур, склалися основні расові і антропологічні типи, народи і мови, відбувається становлення матеріальної і духовної культури тощо. Окрім цього, вивчення ІПС є свого роду підготовкою до сприйняття основних процесів і понять курсів «Історії стародавнього світу», «Всесвітньої історії», «Історії України», «Археології України», «Антропології» тощо.
Яких результатів можна досягнути?	**ПРН 1.** Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний історичний період або проблему. **ПРН 2.** Розуміти контекст і причини відповідних історичних подій та використовувати ці знання у професійній діяльності. **ПРН 6.** Виявляти взаємозв'язки між процесами у минулому та на сучасному етапі, аналізувати суспільні процеси в історії України у контексті європейської та світової історії. **ПРН 11**. Здійснювати аналіз ситуацій з урахуванням історичного контексту та/або історичних передумов.

	ПРН 13. Розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних та культурних цінностей
Як можна використати набуті знання та уміння?	**Інтегральна компетентність**. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми історії та археології у процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій і методів гуманітарних та соціальних наук та характеризується комплексністю і невизначеністю умов. Дисципліна сприяє формуванню у студентів таких компетентностей: **Загальні компетентності (ЗК).** **ЗК 02.** Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. **Спеціальні (фахові) компетентності спеціальності (СК):** **СК 01.** Усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності.
Зміст дисципліни	Визначення дисципліни. Джерелознавство первісної історії. Теоретичні аспекти процесу антропогенезу. Антропогенез. Людське суспільство за доби праобщини. Доба ранньої первісної общини. Суспільний устрій ранньої первісної общини. Культура часів ранньої первісної общини. Розквіт родової общини. Неолітична революція. Доба розквіту родової общини. Суспільний устрій та культура. Доба політогенезу. Економічні причини розкладу первісного ладу. Шляхи становлення держави.
Методи навчання	Словесні, наочні методи: лекція, розповідь, пояснення, бесіда, дискусія, диспут, робота зі словниками, посібниками, дидактичними матеріалами та іншими джерелами інформації, робота з електронними публікаціями та матеріалами наукометричних баз даних, створення й демонстрування презентацій; технології дистанційного навчання.
Інформаційне забезпечення	**Основна** 1. Баженов О.Л. Історія первісного суспільства : навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти історичного факультету денної форми навчання. Видання 2, доп. І перероблене. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. 270 с. URL: http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/7507/Bazhenov-O.L.-Istoriia-pervisnoho-suspilstva-2023.pdf?sequence=1&isAllowed=y. 2. Баженов О.Л. Історія первісного суспільства : методичні рекомендації до семінарських занять. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. 100 с. URL: http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/7508/Bazhenov-O.L.-Istoriia-pervisnoho-suspilstva-metodychni-

rekomendatsii-do-seminarskykh-zaniat.pdf?sequence=1&isAllowed=y
3. Баженов О.Л. Історія первісного суспільства. Підручник для історичних спеціальностей вищих закладів освіти. Кам'янець-Подільський : ФОП Сисин Я. І., 2016. 371 с.
4. Баженов О.Л. Історія первісного суспільства. Практикум / О.Л. Баженов. Кам'янець-Подільський, 2015. 124 с. URL: http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/1008/Баженов%20О.%20Л.%20Історія%20первісного%20суспільства%20%20навч.-метод.%20посіб.%20для%20студ.%20істор.%20ф-ту%20денної%20форми%20навчання.pdf?sequence=1&isAllowed=y
5. Залізняк Л. Л. Стародавня історія України. Київ : Темпора, 2012. 542 с.
6. Ситник О. С. Культурна антропологія: походження людини і суспільства. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2012. 180 с.
7. Станко В. Н., Гладких М. І., Сегеда С. П. Історія первісного суспільства. Київ : Либідь, 1999. 239 с..

Додаткова

1. Баженов О. Археологічні дослідження у соціогуманітарному просторі Кам'янця-Подільського. *Вісник науки та освіти* / Серія історична. 2024. №2 (20). С.1362-1378.
2. Баженов О. Матеріальна культура первісних людей: від кам'яного віку до розвитку металургії. *Вісник науки та освіти* / Серія історична. 2024. №4 (22). С.1728-1745. URL: http://perspectives.pp.ua/index.php/vno/article/view/11261/11320
3. Баженов О.Л. Середній палеоліт України: історіографічний аспект. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка*. Історичні науки. Кам'янець-Подільський : 2019. Вип. 12. С. 18-27. URL: https://drive.google.com/file/d/1EpQUKUgaazQ7DxbyKHhQr7exlwyM0LM8/view
4. Баженов О.Л. До проблеми заселення найдавнішими людьми території України (доба раннього палеоліту). *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Історичні науки*. Кам'янець-Подільський: К-ПНУ імені Івана Огієнка, 2018. Вип.11. До 100-річчя від заснування Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. С.116-124. URL: https://drive.google.com/file/d/1-IoOWHSXRq1QOxtj5fKeP3i0xXaGmz8u/view.
5. Баженов О.Л. Сучасна візія походження людини і людського суспільства в сучасній українській історіографії. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка. Історичні науки*. Кам'янець-Подільський: К-ПНУ імені Івана Огієнка, 2017. Вип. 10. С.13-20. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?.
6. Prehistoric Ukraine: From the First Hunters to the First Farmers / M. Lillie, I. Potekhina (Eds.); Institute of Archaeology of the NAS of Ukraine. Oxford : Oxbow Books, 2020. 336 з

<table>
<tr><td>Обсяг дисципліни (години) та види занять</td><td>Лекційні заняття (26 год.), практичні заняття (22 год.), самостійна робота (72 год.)</td></tr>
<tr><td>Система оцінювання результатів навчання</td><td>Увесь навчальний курс оцінюється в 100 балів. В поточне оцінювання включається: практичні заняття – 20 балів, модульна контрольна робота – 50 балів, самостійна робота – 15 балів, індивідуальні навчально-дослідні завдання – 15 балів.
<table>
<tr><td colspan="3">Поточний і модульний контроль – 100 балів</td><td>Сума балів</td></tr>
<tr><td>Поточний контроль</td><td>МКР</td><td>Самостійна робота
ІНДЗ</td><td rowspan="2">100</td></tr>
<tr><td>20</td><td>30</td><td>10</td></tr>
</table></td></tr>
<tr><td>Критерії оцінювання знань, умінь, навичок студентів на навчальних заняттях</td><td>Оцінювання на практичних заняттях відбувається за 12-бальною системою відповідно до критеріїв визначених «Положенням про рейтингову систему оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Кам’янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка». Максимальний бал оцінки поточної успішності здобувачів вищої освіти на навчальних заняттях рівний 12.
1 бал: Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих фактів без зв’язку між ними: відповідає на запитання, які потребують відповіді «так» чи «ні». Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.
2 бали: Здобувач вищої освіти мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спроби розповісти суть заданого матеріалу, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні „так” чи „ні”. Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.
3 бали: Здобувач вищої освіти намагається аналізувати на основі елементарних знань і навичок; виявляє окремі властивості; робить спроби виконання вправ, дій репродуктивного характеру; за допомогою викладача робить прості узагальнення. Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.
4 бали: Здобувач вищої освіти володіє початковими знаннями, знає близько половини навчального матеріалу, здатний певною мірою відтворити його; орієнтується у поняттях, визначеннях; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
5 балів: Здобувач вищої освіти знає половину навчального матеріалу, розуміє сутність навчальної дисципліни, може дати визначення понять, категорій (однак з окремими помилками); вміє працювати з підручником, самостійно опрацьовувати частину навчального матеріалу; робить прості узагальнення але окремі висновки не логічні, не послідовні. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
6 балів: Здобувач вищої освіти розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхнево аналізувати події, ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання, користуватися додатковими джерелами. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
7 балів: Здобувач вищої освіти правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, оперує базовими теоріями і фактами, встановлює причинно-наслідкові зв’язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок; вміє самостійно користуватися додатковими джерелами; правильно використовує термінологію; здатен скласти таблиці, схеми. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
8 балів: Знання здобувачем вищої освіти досить повні, він достатньо вільно застосовує вивчений матеріал; вміє аналізувати, робити висновки; відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак з окремими</td></tr>
</table>

	неточностями; вміє самостійно працювати. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності. *9 балів:* Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим матеріалом, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; чітко тлумачить поняття, категорії, нормативні документи; формулює закони; може самостійно опрацьовувати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності. *10 балів:* Здобувач вищої освіти володіє глибокими і міцними знаннями; може визначати тенденції та суперечності різних процесів; робить аргументовані висновки; практично оцінює сучасні тенденції, факти, явища, процеси; розв'язує творчі завдання; може сприймати іншу позицію як альтернативну; знає суміжні дисципліни; використовує знання, аналізуючи різні явища, процеси. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності. *11 балів:* Здобувач вищої освіти володіє узагальненими знаннями з навчальної дисципліни; вміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, круглі столи тощо); спроможній самостійно вивчити матеріал; оцінювати різноманітні явища, процеси; займає активну життєву позицію. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності. *12 балів:* Здобувач вищої освіти має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обґрунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні проблемні завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує різноманітні джерела інформації; моделює ситуації в нестандартних умовах. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
Критерії оцінювання самостійної роботи та індивідуальних навчально-дослідних завдань	Контроль за самостійною роботою та ІНДЗ відбувається на консультаціях за 10-бальною системою оцінювання. Дозволяється захист питань самостійного опрацювання у формі колоквіуму (усно). Успішно виконана самостійна робота вважається, якщо студент отримав рейтинговий бал не менший 60% від загальної кількості балів, виділених на неї, тобто не менше як 6 балів. *10 балів* Зміст відповідей відповідає проблемам завдань; повнота розкриття завдань; розкриття ключових аспектів завдань. Виконані завдання чітко структуровані. Текст не містить граматичних помилок. Матеріал завдань представлено у повній та закінченій формі. *9 балів* Зміст відповідей відповідає проблемам завдань; зміст їх відповідає суті завдань, якісно і логічно розкритих у достатньо повній формі. Виконані завдання чітко структуровані, текст не містить граматичних помилок. Матеріал завдань представлено у повній та закінченій формі. *8 балів* Зміст відповідей відповідає проблемам завдань; зміст їх відповідає суті завдань, якісно і логічно розкритих але не завжди у достатньо повній формі. Виконані завдання чітко структуровані, текст не містить граматичних помилок. Матеріал завдань частково або не завжди закінчено. *7 балів* Зміст відповідей не зовсім відповідає суті визначеним завданням; відносно якісно і логічно розкритих але не завжди у достатньо повній формі; не повне розкриття ключових питань. Текст не містить граматичних помилок. Матеріал завдань частково або не завжди закінчено.

	6 балів Зміст відповідей не зовсім відповідає суті визначеним завданням; відносно якісно і логічно розкритих але не завжди у достатньо повній формі; не повне розкриття ключових питань; не усі питання опрацьовано. У тексті зустрічаються граматичні помилки та неточності. Матеріал завдань частковий або не завжди закінчений. *5-0 балів (не зараховано)* Студент допускає грубі помилки при виконанні роботи. Не розуміє сутність її виконання. Не може розкрити та обґрунтувати поставлені питання. Студент не здатен захистити виконані завдання.
Оцінювання модульної контрольної роботи	Після вивчення усього матеріалу здобувачі вищої освіти пишуть модульну контрольну роботу. Модульна контрольна робота виконується у письмовій формі (у вигляді відповідей на три питання). До її написання допускаються усі студенти. Здобувачі вищої освіти, які за результатами виконання модульних контрольних робіт отримали рейтинговий бал менший 60% від максимальної кількості балів, виділених на цей вид роботи, а також ті, що не з'явилися для виконання або не виконали завдань, вважаються такими, що мають академічну заборгованість за результатами поточного контролю, ліквідація якої є обов'язковою. Модульна контрольна робота складається із 3 питань, які оцінюються наступним чином: 1 питання – 10 балів, 2 питання – 15 балів, 3 питання – 15 балів. Перше питання має теоретичний характер, друге і третє – практичний. З дисципліни «Історія первісного суспільства.)» здобувачі пишуть одну модульну контрольну роботу.
Поточний контроль	Усне опитування, письмовий експрес-контроль, виступи здобувачів при обговоренні питань практичного заняття, виконання аналітичних завдань
Підсумковий контроль	Екзамен
Локація	Згідно з розкладом (https://kpnu.edu.ua/rozklad-zaniat/)